

La col·lecció d'indumentària del Museu d'Història de Sabadell: una aproximació

per LAURA CASAL-VALLS, Doctora en Història de la moda, especialista en història del vestit i ideòloga i directora del Museu Virtual de la Moda de Catalunya.

1 El Museu Virtual de la Moda de Catalunya, www.museudelamoda.cat fou Premi Lluís Carulla 2016.

Els fons dels museus locals catalans són espais que reuneixen objectes patrimonials diversos que radiografien la societat catalana dels diferents temps. Un exemple d'aquests fons són els fons tèxtils, que conserven des de catàlegs de mostraris d'indústries tèxtils fins a roba interior, cortines o vestits d'èpoques diverses, i que aporten informació sobre les característiques tècniques, el disseny, el gust o senzillament, els usos que tenien els diversos elements.

Sovint es tracta de donacions particulars que, amb un gest de voler preservar la memòria íntima i històrica, ofereixen als museus les peces que havien estat portades pels seus avantpassats. En aquest sentit, els museus locals fan una tasca d'imbricació amb el territori que resulta molt interessant i enriquidora.

El Museu d'Història de Sabadell és un d'aquests espais que conserven i custodien un nombre riquíssim de peces relacionades amb el món tèxtil. Si bé la importància de la indústria llanera sabadellenca és ja coneguda i reivindicada (i reforçada per més de 4.000 documents catalogats i conservats pel Museu d'Història de Sabadell, procedents de més de 30 empreses sabadellenques) cal tenir present que els fons d'aquesta institució preserven una gran quantitat de peces de vestir, de gran qualitat, que permeten resseguir la història del vestit a Catalunya.

Aquest article pretén fer una aproximació a aquestes peces que, tot i que relativament breu, permeti al lector conèixer la importància d'aquest fons i la rellevància de la seva conservació.

El fons de vestits del Museu d'Història de Sabadell

Al magatzem del Museu hi ha un nombre important de peces d'indumentària, que es poden classificar entre complements, vestits d'home, dona, roba interior... Darrerament, un dels projectes que ha centrat el seu interès en aquesta tipologia de peces ha estat el Museu Virtual de la Moda de Catalunya¹ que, dirigit per Walden Gestió del Patrimoni Històric i Cultural, ha permès fer sortir a la llum més de 600 peces de vestir conservades en 38 museus d'arreu del territori català. En aquest projecte el Museu d'Història de Sabadell hi ha col·laborat aportant-hi 68 peces de vestir de les més de 400 que conserven. Observant els fons d'aquest museu es pot constatar que responen a la naturalesa de les col·leccions catalanes conservades: es tracta de peces generalment femenines, corresponents al segle XIX i XX, tot i que també se'n conserven algunes d'anteriors.

Cal tenir en compte que les peces masculines són molt més escasses, ja que en general es tracta de peces més senzilles, que estan més sotmeses a desgast i que, en general, han estat menys apreciades pels col·leccionistes ja que es

caracteritzen per ser menys preciosistes. Un dels elements d'indumentària masculina que més s'ha conservat a nivell de territori són les armilles que, de fet, són la peça més decorativista del conjunt d'indumentària masculina des de que aquesta, a inicis del segle XIX, inicià un camí de simplificació de formes i colors i es concretà en el tern de pantalons, americana i armilla. Un exemple el podem trobar en l'armilla 5710, datada entre 1837-1842.

Pel que fa a la indumentària femenina, en canvi, el conjunt conservat és molt ric. De les peces de Sabadell en destaquen la quantitat de vestits sencers, que conserven tan el cos com la faldilla, fet no gens habitual tenint en compte que, sovint, el teixit de la faldilla, en ser tan extens, es reaprofitava per a la confecció de noves peces.

Armilla de vellut, amb grans solapes de perfils marcats i esquena confeccionada amb cotó merceritzat. Les peces davanteres, encoixinades, presenten 2 butxaques, 1 botó per costat a la solapa i 2 files de 4 botons a la tanca, molts d'ells perduts. El patronatge compta amb 5 peces: al centre de l'esquena una peça triangular i molt apuntada cap al coll, dos costadets molt amples i les dues peces davanteres.

© Walden/Sabadell History Museum.

[Veure més.](#)

Conjunt format per un cos i una faldilla de seda espolinada ocre i una sobrefaldilla de tul de seda. Totes les peces presenten aplicacions de cinta de color cru, de vellut negre i de tul prisat, seguint una decoració estructuralista. El cos té obertura total davantera i es corda amb botons folrats. Té coll apuntat, amb una tira de tul prisat i un faldó també de tul prisat. L'espatlla és caiguda, la màniga és llarga i acabada amb un puny girat amb les esmentades aplicacions. Per darrere, el cos té l'esquena tallada amb dos costadets sense costura central; per davant, dues pincas a banda i banda.

Al darrere s'allarga amb un faldó que cau per sobre el cinturó. La faldilla és llarga, tallada a partir de peces en disminució i amb una mica de cua al darrere, on també presenta acumulació de roba arrugada, amb plecs plans i que es recull amb la cintureta. A la sobrefaldilla les aplicacions de franges de cinta de color cru i de vellut negre es recullen a l'obertura de darrere, on la peça es corda amb una llaçada, creant així acumulació de roba recollida a la part posterior. © Walden/Sabadell History Museum. [Veure més.](#)

Conjunt format per un cos i una faldilla de cotó amb ratlles diagonals i que segueixen la trama. El cos té màniga llarga molt bufada i arrugada a la l'espatlla, que es recull amb un puny estret de 20 cm. Obertura central total, cordada amb 8 botons rodons d'os. Coll rodó, sense peu i girat, amb una tira de roba plegada al contorn, que fa un petit volant. Sobre el pit hi ha una sèrie de tavelles, llargues, de mig cm d'ample i cosides fins a uns 13 cm, que després s'obren i es recullen de nou a la cintura, amb un frunzit, i creen un faldó. El cos s'allarga fins als malucs i per darrere també fa un faldó. L'esquena té també unes taules centrals

cosides, més amples. L'interior està folrat amb un tafetà de cotó gruixut i té una segona obertura, cordada amb 6 botons de nacre rodons i diferents entre ells. Les mànigues estan molt reforçades per una estructura interior que permet agafar molt de volum. La peça no té ornamentació específica i les tavelles, el coll i el puny actuen com a tal. Pel que fa al patronatge, l'esquena està tallada amb un costadet per banda i un peça central sencera. Davant hi ha dues pinces a cada costat de l'obertura. Les peces es converteixen en el faldó, sense costura a la cintura. L'exterior no deixa entreveure el patronatge. Es tracta segurament

d'una peça d'estiu. La faldilla llarga és molt plana per davant i amb molta forma a la part posterior, on concentra tot el volum i està considerablement arrugada. Té una cintureta cordada per dos gafets. Obertura lateral parcial. Butxaca dissimulada a l'altre lateral. Té un patronatge senzill format per peces rectangulars arrugades a la cintura i cosides a la cinturilla amb 126 plecs, de 2 cm perplec. El baix, ben acabat, està reforçat amb una entreteula a 45 cm. Per dins, els plecs no estan ben acabats. © Walden/Sabadell History Museum.

El vestit 10474 (c. 1874) o el conjunt 4605 (c. 1895) són dos bons exemples d'aquestes peces, que permeten obtenir una imatge més completa dels conjunts vestimentaris de l'època.

No menys interessants són els cossos de vestits, dels quals se n'han conservat un gran nombre. De fet, es tracta de peces que anaven a conjunt amb faldilles però que aquestes no s'han conservat. Aquestes peces es caracteritzen per aportar molta informació tècnica, a través de la observació dels seus interiors, així com, en alguns casos, de l'autor, amb la presència d'etiquetes.

Cos de jacquard de seda amb dibuixos vegetals i florals, de color albergínia. Cordat per davant amb una obertura total, tanca amb 11 botons metàl·lics amb un dibuix d'una lira amb una tira de paper que podria ser una partitura (té unes ratlletes marcades) i amb unes floretes. A més dels botons, que han estat pintats o envellits amb un esmalt negre, hi ha dos gafets al coll i per sota de l'últim botó, per tal de subjectar bé el baix de la peça. Coll de tira folrat amb setí de color marronós i una punteta d'1cm que sobresurt. Mànigues sastre, acabades amb un puny de setí de seda marronós i molt arrugat, del qual també surt la mateixa punteta. El cos és ajustat a la cintura, amb una forma de pit pronunciada, típica de la seva època. Més curt al davant que al darrere, acaba amb una forma apuntada doble, a banda i banda de l'obertura central. A cada costat de l'obertura hi ha dues pines i també trobem costures laterals. L'exterior mostra tot el patronatge també per darrere, on el cos queda molt ajustat, i acaba amb dos faldons llargs i pronunciats, amb un plec gros i ample cada un i subjectat per dins amb

un tros de veta negra per tal de donar mobilitat però impedit que es separi. Aquests faldons, acabats amb una tira de setí marró que sobresurt com la del coll, quedaven probablement per sobre les faldilles amb polissó. Per darrere observem una costura central a l'esquena i dos costadets molt fins que surten de la cisa i que fan que la peça s'ajustés molt a la cintura. Aquests costadets, així com les peces centrals, són les que s'allarguen i creen els faldons. Hi ha una costura sota la cisa que divideix el cos en dues parts. Cos folrat de cotó blanc ratllat, mànigues incloses. A l'interior hi ha una cinta que permet ajustar i aguantar la peça al cos, per sobre la cotilla. Les costures interiors estan ben rematades per una veta i s'hi observen els tallets necessaris per tal que s'ajustés al cos. Té 9 barnilles que mantenen la rigidesa (se'n conserven 4). És curiós observar com hi ha dues costures que han estat rectificades ja un cop acabades i hi ha les diverses passades amb la màquina. No obstant, la factura del cosit és bona. © Walden/Sabadell History Museum. [Veure més.](#)

Una representació de la modisteria catalana

Són diverses les peces conservades al Museu d'Història de Sabadell d'algunes de les modistes més rellevants de l'època.

Entre elles hi trobem Augusta Zagri, autora del vestit de la dècada de 1890. Es tracta d'un cos de vestit de la darrera dècada del segle XIX, caracteritzat per la línia sobria però estructural del patronatge emprat i els recursos ornamentals, i que suggereix l'originalitat i la capacitat de creació d'aquesta modista. A l'etiqueta s'hi troba imprès "ROBES & MANTEAUX AUGUSTA BARCELONE", amb l'anagrama "AZ". Gràcies a la consulta de les guies comercials de l'època, s'ha pogut determinar que es tracta d'Augusta Zagri i l'anagrama correspondria a les seves inicials.

Cos de vestit ratllat amb ratlles de vellut. Cenyit a la cintura, de màniga llarga que s'estreny al puny, bufada a la cisa, amb tot el vol de la cisa arrugat. Obertura central davantera, sencera, cordada amb 17 gafets. Imita brusa amb jaqueta de solapes. La part de la brusa, que acaba en punta, es de ras de color crema, molt senzilla, amb l'obertura corbada per tal de bufar la peça al pit. A sobre, i imitant unes solapes amples i acabades amb dues puntes, presenta dues solapes que imiten una jaqueta de ratlles. La part de ras interior té un coll que és una tira, cordada amb dos gafets, mentre que la part superior té un coll molt espectacular, alt i amb puntes, aguantat per uns filferros o barnilles fines a l'interior. El baix del cos està acabat amb una forma lobulada a tot el volt. Interior reforçat amb 13 barnilles que aguanten l'estructura (2 a l'obertura). Com que el folre interior està molt estripat, es pot veure que les costures laterals s'han reforçat amb un *grogain* i el

baix lobulat amb una tira d'entretela, igual que al puny (el puny era estret i probablement acabava sobre la mà, cobrint-la parcialment). A les cises hi ha dues dessuadores. A l'interior s'observa a la cintura una tira de seda on hi ha estampat en lletres vermelles el nom de la modista i les lletres AZ. Es tracta de la modista Augusta Zagri, que en aquesta peça demostra influència Worth en les formes de fantasia del coll i de les solapes així com en la forma lobulada del baix. Pel que fa el patronatge, l'esquena s'estructura a partir d'una costura central i dos costadets per banda, que surten de la cisa. Costures laterals i dues pinces davanteres, amb obertura central tancada amb gafets. El patronatge es tradueix a l'exterior amb una pinça fins l'alçada del pit. Les solapes estan unides a les peces que conformen el cos amb una costura, que queda tapada. © Walden/Sabadell History Museum.

La primera notícia que es coneix sobre Augusta Zagri és al diari *La Publicidad* del 1885, on es feia saber “hoy estará espuesta en los escaparates de la tienda de modas de la calle de Fernando VII, número 27, una rica toilette que para la señorita Borghi-Mamo acaba de confeccionar la reputada modista Mme. Augusta Zagri.”² La seva clienta era Erminia Borghi-Mamo (París, 1855 - Bolonya, 1941) una soprano italiana, filla de la també cantant Adelaida Borghi-Mamo, que aquell any va protagonitzar una de les actuacions més destacades al famós teatre del Liceu. Això indicaria, doncs, que ja l'any 1885 Augusta Zagri era una modista reconeguda. El primer emplaçament que se li coneix fou, doncs, el del carrer Fernando VII, núm. 27. Tenint en compte que l'espai comptava amb aparadors, es devia tractar d'una botiga a planta baixa amb una certa rellevància. Aquell mateix any se li coneixen altres adreces —al carrer Ferran, núm. 32 i al carrer Avinyó, núm. 7³ que podrien suposar una ampliació

2 La Publicidad, 21 de febrer de 1855.

3 Anuario del comercio, de la industria, de la magistratura y de la administración. Madrid: Carlos Bailly-Baillère, 1885, p. 764.

Cos de vestit de pana de seda a ratlles, cenyit a la cintura amb una tira i molt bufat per davant. El coll és una tira amb un pitet, imitant una brusa interior, sota la roba de pana. Aquest coll està fet d'una roba amb pleguets cosits a màquina i punta de boixet amb motius florals (flor de la passió) aplicats a mà. Davant més llarg que el darrere, per accentuar la forma en “S” típica dels vestits modernistes. Vestit d'hivern, màniga pagoda, amb tot el vol al final de la màniga i cisa una mica caiguda. Al voltant de la peça gruixuda de pana hi ha una cinta brodada imitant brocat, amb uns nusets de color verdós. Aquesta mateixa cinta, que recorre l'obertura davantera (sencera) i l'escot, recorre també els punys, que són de roba tallada al biaix. Al cos, folrat amb una roba, molt cenyida al cos i feta de cotó espolinat i estampada amb motius llistats, se li han aplicat les pinces davanteres i les costures. Presenta pinça davantera

i costura i al darrere hi té costadets. Cinta interior de seda, cordada amb un gafet (regulable en dues posicions), on hi ha estampat el nom i l'adreça de la modista (Marie-Antoinette Berbegier Fernando VII n° 34 entresuelo BARCELONA). Cordat per davant amb 16 gafets i la part superior amb 4 gafets metàl·lics i amb tanca de fil. El coll es corda amb 4 gafets al darrere, i ha perdut el folre interior. Té 4 barnilles (3 a l'esquena i 1 a l'obertura). Es tracta d'una peça de confecció de qualitat, majoritàriament cosida a mà, tot i que les costures més bàsiques s'han cosit a màquina. Pel que fa al patronatge, el cos és més curt a l'esquena, que està tallada a partir d'una costura central i dos costadets que surten de la cisa. Sense costures laterals. La part davantera té dues pinces que s'obren per deixar caure tot el pes de la peça sobre el ventre. © Walden/Sabadell History Museum.

4 ACA, Hisenda, Matricules industrials, 1896-1897, inv. 1, n. 448. Apareixia com a modista.

5 El noticiero balear: diario de avisos y noticias, n. 1052 (1894), p. 2 i El isleño: periódico científico, industrial, comercial y literario, n. 12286 (1894), p. 2 i Gaceta de Mallorca: diario de la tarde, n. 717 (1909), p. 3.

del seu taller de modista, i que dos anys més tard encara es mantindrien. Entre 1896 i 1898, el taller d'Augusta Zagri estava situat a la plaça Santa Anna, núm. 8, bis com a "tienda de modista en que se hacen vestidos, abrigos, sombreros y otras prendas para señora y niños";⁴ el 1899 el va canviar al Portal de l'Àngel, núm. 12, 1r 2a. I més endavant, l'any 1908, se situà al carrer Casp, núm. 15. Aquest recorregut és molt il·lustratiu del creixement de la ciutat de Barcelona i del canvi d'ubicació del centre comercial. També se li coneixen alguns viatges a les illes Balears (els anys 1894 i 1909) per tal de portar-hi els models de vestits, abrics i confeccions per a les noves temporades.⁵

Cos de vestit de ras de seda negra (acanalat). Màniga llarga molt bufada a l'espatlla i estreta al puny, amb puny girat i recobert de blonda. Cos curt, acabat amb punta per davant. Cos creuat amb obertura total que es corda per dins centralment però per fora la tanca queda dissimulada a l'espatlla, cisa i laterals, sota la màniga. Pit i esquena coberts de blonda brodada amb cordonet amb motius florals de línia modernista. Coll rodó i alt del qual sobresurt una cinteta de color clar. Triple llaç de ras negre, agafat al davant amb un imperdible. Interior folrat de roba de cotó estampada amb un motiu que sembla una doble ferradura. Aplicació d'entretela per reforçar algunes parts com la tanca i la solapa. Interior reforçat amb 14 barnilles folrades de roba i amb el número 20 estampat. Aquestes barnilles coincideixen amb

les pines, costures i tanques, per reforçar. Per davant presenta 5 pines, que bufen el cos al pit; la solapa, que es creua, en duu 2 més i, per darrere 5 i 2 més de laterals. El cos es tanca amb 18 gafets al centre i 19 al lateral, cisa i espatlla. Les costures interiors no estan acabades, sinó tallades amb unes tisores de ziga-zaga que impediexen que es desfés. Confecció molt acurada. Cinta interior que cenyeix el cos a la cintura, on hi ha la signatura de la modista. Coll folrat amb una roba espolinada amb motius geomètrics. Presenta costura central a l'esquena, amb dos costadets per banda que surten de la cisa, costures laterals i quatre pines davanteres, que conflueixen al centre. © Walden/Sabadell History Museum.

6 Circular de Madame Berbegier. BNC caixa V (7) C.

Una altra modista de la que es conserva una peça al Museu d'Història de Sabadell és Madame Berbegier, modista d'origen francès que s'establí a Barcelona l'any 1902. D'ella es conserva un cos de vestit d'hivern datat entre 1902 i 1904, per tant, realitzat durant els primers anys de la modista a la ciutat. Va ser confeccionat amb un gran domini del patronatge i amb un acabat molt cuidat. La línia de la peça segueix clarament la moda del moment, fet que fa pensar que fou un vestit de temporada. A més, se n'ha conservat l'etiqueta estampada a la cinta interior de la cintura: "MARIE-ANTOINETTE BERBEGIER FERNANDO VII N. 34 ENTRESUELO BARCELONA".

Berbegier va editar un fulletó comercial, amb un dibuix de dues modistes de Xavier Gosé —de gran modernitat si es compara amb l'estil més aviat carrincló que sovintejava entre les modistes locals. En ell, la modista feia saber que acabava d'obrir una "Casa de Modes per a senyores", i assegurava que s'hi podrien trobar els models creats a París per les cases de modes més importants. Així mateix, ella s'oferia també a crear-ne de nous, donat que havia estat treballant durant quinze anys a la Casa Redfern i col·laborant amb la revista *L'Art et la Mode* [sota el pseudònim "Solar", que probablement era el cognom del seu marit, ja que firmava aquesta circular "Berbegier (de Solar)"]. A més, a París comptava amb l'ajuda d'un patrocinador que li podia facilitar tot tipus de models i de materials en tot moment.⁶

Un altre nom és el de Teresa Solà, modista de Sabadell de qui s'han pogut identificar dos cossos de vestit datats entre 1895 i 1899. Ambdues peces, que segueixen la moda del moment, estan ben confeccionades, amb un patronatge complex i molt treballat, que queda amagat per l'estructura de la pròpia peça. L'interior dels cossos, que estan força ben conservats, presenten un acabat cuidat, amb una cinta a la cintura on hi ha estampada l'etiqueta: "TERESA SOLÀ MODISTA SABADELL". Aquestes dues peces, que mostren un domini del patronatge, estan folrades amb un cotó estampat molt similar. D'aquesta modista, però, actualment no se'n té cap notícia.

Etiqueta Vellay.
© Laura Casal-Valls.

7 La darrera referència que s'ha pogut localitzar correspon a l'Anuario Riera de 1897.

8 Anuario del comercio, de la industria, de la magistratura y de la administración . Madrid: Carlos Bailly-Baillère, 1881, p. 693.

9 Anuario del comercio, de la industria, de la magistratura y de la administración . Madrid: Carlos Bailly-Baillère, 1881 i 1883 p. 700.

10 Anuario Riera, Guia General de Cataluña. Barcelona: Centro de propaganda mercantil, 1896.

11 Anuario del comercio, de la industria, de la magistratura y de la administración . Madrid: Carlos Bailly-Baillère, 1884, p. 804.

12 La Vanguardia, 1 març 1881.

Finalment és interessant destacar que Sabadell conserva el vestit amb l'etiqueta més antiga que s'ha pogut documentar a Catalunya, i que pertany a Virgínia Vellay. Es tracta de la peça 13325. Es tracta d'un vestit de dues peces de seda llistada amb aplicacions de vellut de seda negre. L'etiqueta està situada a la cinta de seda de la cintura, amb el nom de la modista i el seu emplaçament estampats amb lletres daurades: ANTIGUA CASA LLABOUR SUCCESORA VIRGINIA VELLAY RAMBLA DEL CENTRO 15 ENTRESUELO BARCELONA. L'interior d'aquest vestit, que avui es conserva en un estat força bo, tot i que ha perdut l'esplendor que probablement el caracteritzava, està ben acabat. Tot i que les costures interiors estan sobrefilades a mà, la confecció no és gens matussera.

Virgínia Vellay fou una modista que treballà a Barcelona amb seguretat entre 1880 i 1897.⁷ L'any 1881 es trobava emplaçada al carrer Fontanella 4,⁸ igual que l'any 1882,⁹ probablement al segon pis,¹⁰ on es trobava també l'any 1884.¹¹ Tenint en compte, però, la inscripció de l'etiqueta, es pot afirmar que Vellay ja treballava abans, en un taller situat a la Rambla del Centre. Així mateix, l'any 1881 s'anunciava una "bona modista" situada a la Rambla del Centre 15: "Buena Modista de confianza en el corte y en la confección de toda clase de vestidos y abrigos para señoras, niños y niñas, verificándolo en las mismas casas. Darán razón en la Rambla del Centro, 15"¹² Tot i que no es pot afirmar amb seguretat que aquest anunci fos de Vellay, les dates i l'emplaçament ho fan pensar.

Si bé aquest article fa referència a un petit nombre de peces, són molt nombrosos els exemples que es conserven a Sabadell, gràcies a les donacions particulars, configurant una col·lecció de gran interès històric. ●